

ठाणे

कुकु कुकु नि सुबंदा

म. ग्रं. सं. वाचनालय, ठाणे.

विषय

दा. क्र.

IRBK-0107627

IRBK-0107627

शुमति पायगांवकर

लकलक् नि सुनंदा :

लकलक् नि सुनंदा हें सौ. सुमतीबाई पायगांवकरांचें पुस्तक वाचतांना कोंबडीताईच्या धांदरट लकलक्वद्दल मला खूप सहानुभूति वाटली.

कोंबडीताई आणि तिचीं पिल्लें यांचें खाणें, पिणें, फिरणें, झोंपणें इत्यादि गोष्टींचें लेखिकेनें सोप्या पण रसरशीत शब्दांत बहारदार वर्णन केलें आहे. लकलक् हें कोंबडीचें पिल्लं, पण प्रत्येक घरांतल्या दुसऱ्या धांदरट पण मनानें चांगल्या असलेल्या मुलाची आठवण करून देतें. या मुलांना प्रेमळपणानें योग्य वळण लावलें तर तीं इतरापेक्षा थोडीं अधिकच चांगलीं होतात.

लकलक्ला छोटी सुनंदा भेटते तेव्हां हेंच होतें. प्रेमळ सुनंदाच्या संगतीनें लकलक् शाळेंत जाऊं लागतो आणि शहाण्यासारखा वागूं लागतो.

लकलक्शीं समरस झालेले बालवाचक नकळत शहाणपणा शिकतील.

— अनंत काणेकर

राष्ट्रीय ग्रंथालय, वाराणसी

अनुक्रम

विभाग

क्रमांक

नौ. दि.

राष्ट्रीय ग्रंथालय

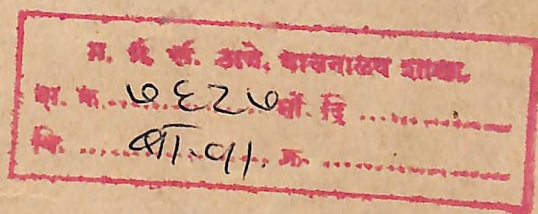
22027

बालवाङ्मय

८२९

१०/११/५२

सौ. सुमती पायगांवकर

IRBK-0107627

IRBK-0107627

किं

चित्रशाळाप्रकाशन, पुणे २.

मुद्रक व प्रकाशक : दा. त्र्यं. जोशी, बी. ए. (टिळक), चित्रशाला प्रेस,
१०२६ सदाशिव पेठ, पुणे २.

एक होते चिमुकलें गांव.
 गांवांत होते एक घर.
 घराजवळ होते एक खुराडें.
 खुराड्यांत रहायची एक कोंबडीताई.
 कोंबडीताईला पांच पिलें होतीं.
 पहिलीं चारहि पिलें शांत होतीं.
 सारीं कामें तीं नीट करायचीं.
 आईने सांगितलेलें नीट ऐकायचीं.
 पण पांचव्या पिलाला तें येईचना !
 पांचवें पिलूं वेगळेंच होते.
 त्याचें नांव लकलक् होते.
 लकलक् भारीच गडबड करी.
 भारीच धांदरटपणा करी.
 एका जागीं नीट बसेचना !
 तो इकडे धांवायचा, तिकडे धांवायचा.
 एकसारखा उड्याच मारायचा.
 नीट कधीं चालेचना !

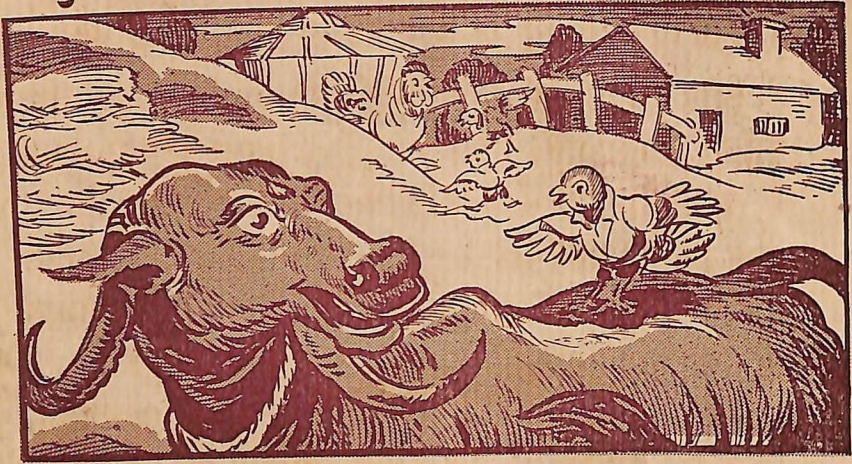
कोंबडीताई एकदां म्हणाली देखील.
 “ लकलक् ! तूं अगदीं ऐकत नाहींस.
 उड्या मारायचं सोडीत नाहींस.
 पायबीय मोडून घेशील.
 मग मात्र रडत बसशील.
 मग मी मुळींच समजावणार नाहीं ! ”
 लकलक् लगेच म्हणाला,
 “ माझा पाय मोडणारच नाहीं मुळीं.
 अन् मी रडणारच नाहीं मुळीं. ”
 लकलक्ला भीतीच वाटत नसे.
 तो खुशाल कुठेंहि जायचा.
 एखाद्या फुलपांखराच्या मार्गे धांवायचा.
 चिमण्यांच्या मार्गे जायचा.
 जातां जातां जेवायचेंहि विसरायचा !
 मग कोंबडीताई त्याला शोधून आणायची.
 नि त्याला जेवूं खाऊं घालायची.

फुलपांखराच्या मार्गे धांवायचा.

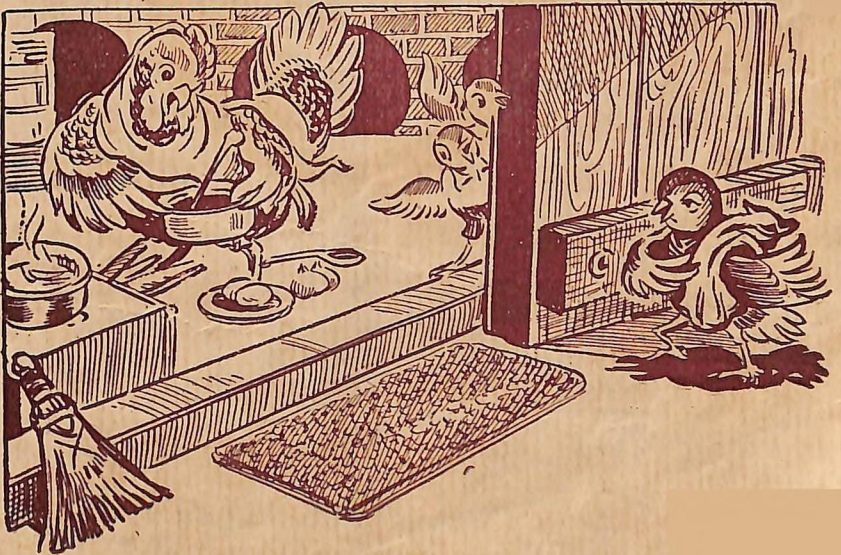
कौबडीताई रोज पहाटे उठायची.
 हळूहळू पिलांना उठवायची.
 पिलें चटपट तोंड धूत.
 कौबडीताईबरोबर बाहेर जात.
 पहिलीं चारहि पिलें नीट दाणे टिपीत.
 कौबडीताईचीं कामें करीत.
 पण लकलक नीट कांहीं करीचना !
 इकडे पाहायचा, तिकडे पाहायचा.
 डबक्यांत होड्या सोडायचा.
 पानांच्या पिपाण्या करायचा.
 सालुंक्यांच्या मार्गे धांवायचा.
 गवताच्या भाऱ्यांवर चढायचा.
 उशीर झाला कीं कौबडीताई शोधायला येई.
 आणि लकलकला घरीं घेऊन जाई.
 जेवणें झाल्यावरहि पिलें कांहीं तरी करीत.
 कौबडीताईला मदत करीत.

म्हशीच्या पाठीवर बसायचा !

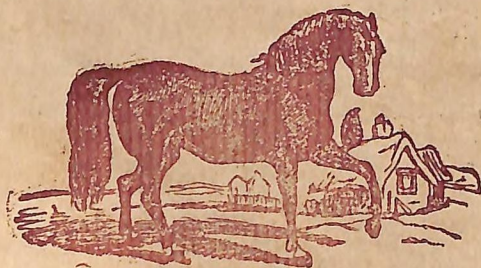
साफसूफ करीत, नाहीतर अभ्यास करीत.
 पण लकलकला तें येईचना !
 मग तो दारावर चित्रें काढायचा.
 खडूच्या रेघोट्या ओढायचा.
 नाहीतर उन्हांत फिरायचा.
 म्हशीच्या पाठीवर बसायचा !
 कधीं हळूंच न्हाणीघरांत जायचा
 नि आपला सदराच धूत बसायचा !
 साबूची वडी पाण्यांतच पडायची.
 नि सगळीकडे चिखलच चिखल व्हायचा.
 कांहीं वेळानें कोंबडीताई तिथें यायची.
 मग लकलकची घाबरगुंडी उडायची.

मग तो हळूच दाराआड लपायचा.
 तिथून कोंबडीताईला विचारायचा,
 “आई ग, तूं रागावणार आहेस ? ”
 कोंबडीताई म्हणायची,
 “कशासाठी पण ? काय केलंस तूं ? ”
 लकलक् म्हणायचा,
 “पण कबूल कर ना कीं रागावणार नाहीस. ”
 कोंबडीताई म्हणायची,
 “अरे पण झालं तरी काय ? ”
 लकलक् दाराआड उभे राहून म्हणायचा,
 “मी किनई हा खांद्यावरचा सदरा धुतला.

“मी किनई हा खांद्यावरचा सदरा धुतला.”

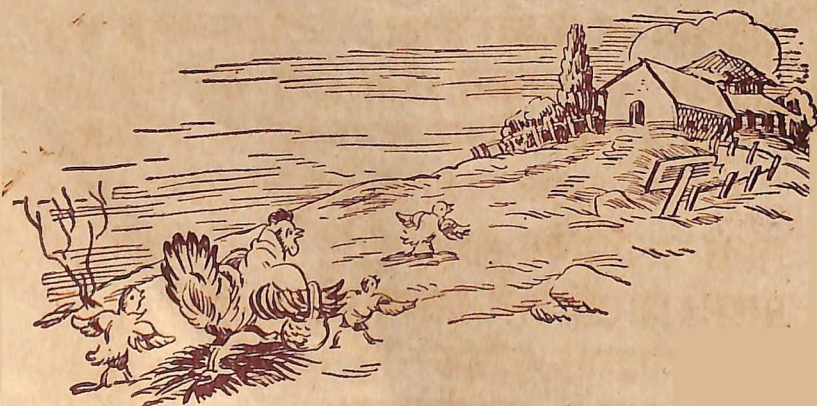
पण तिथं चिखलच झाला.
 आणि सावू पाण्यांतच पडला.
 मी मुद्दाम नाहीं टाकला कांहीं ! ”
 कोंबडीताई म्हणायची,
 “ पण तूं सदरा धुतलासच कां आधीं ?
 कोणी सांगितलं होतं तुला ? ”
 लक्लक् म्हणायचा,
 “ तो मळला होता ग, म्हणून धुतला.
 बघ, कसा साफ साफ केला !
 आहे ना मी शाहाणा !—
 मग ? कशी नाहीं म्हणतेस ! ”

संध्याकाळीं कोंबडीताई फिरायला जाई.
 पिलें पण बरोबर फिरायला जात.
 तीं सारीं कधीं बागेंत जात.
 तर कधीं तळ्याच्या कांठीं जात.
 तर कधीं कोंबडीताईच्या मैत्रिणींच्या घरीं जात.
 कधीं बदकूताईच्या घरीं—
 तर कधीं कबूतरकाकूंच्या घरीं.
 कोंबडीताईचीं पिलें दुसऱ्या पिलांशीं खेळत.
 कोंबडीताईच्या मैत्रिणी छान छान खायला देत.
 खेळायला छानदार खेळणीं देत.
 कधीं पतंग, तर कधीं भोंवरा !
 अंधाराच्या आधीं कोंबडीताई परत यायची.

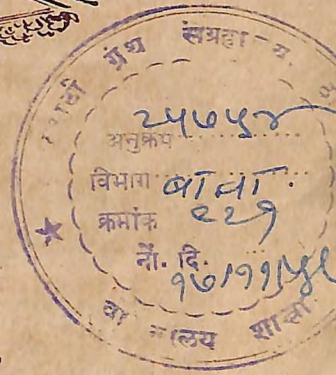
पिलें पण संध्याकाळची मजा पहात परत यायचीं.
 कोंबडीताई त्यांना म्हणायची,
 “ चला रे लवकर, लवकर.
 “ बोकोबा येईल, नाही तर कोल्होबा येईल. ”
 मग सगळीं पिलें घाबरून जात.
 कोंबडीताईच्या अंगाअंगाशीं चालत.
 भराभर भराभर चालत.
 घरीं आल्यावर पिलें हातपाय धूत.
 साधेंच कांहीं तरी जेवत.
 मऊमऊ भात किंवा तूप-खिचडी.
 जेवण झालें कीं पिलांना झोंप येई.
 तीं सगळीं मग कोंबडीताईच्या जवळ जायचीं.
 कोंबडीताईच्या कुशीत गुडप झोंपून जायचीं.

मग सगळीं...भराभर भराभर चालत.

लकलकची नेहमींच गडबड !
 तो कांहींतरी गोंधळ करी.
 मग कोंबडीताईची धांवपळ होई.
 एकदां सकाळची वेळ होती.
 कोंबडीताई बाजारांत जायला निघाली.
 सगळीं पिलें पण बरोबर निघालीं.
 कोंबडीताईच्या घराजवळ शेते होतीं.
 शेतापलीकडे बाजार होता.
 शेतांतून आगगाडीचा रस्ता होता.
 तिथें येतांच कोंबडीताई म्हणाली,
 “ मुलांनो, भरभर चला हं,
 गाडी यायची वेळ झाली हं. ”
 पहिलीं चारही पिलें पटकन् पुढें झालीं.
 कोंबडीताईच्या जवळून चालूं लागलीं.
 पण लकलकला तितक्यांत एक पोपट दिसला !

धाड्-धाड्-धडड-धडड...

एका झाडावर मजेंत
बसलेला दिसला !

लकलक् पोपटाकडेच पहात राहिला.

कोंवडीताई रुळ ओलांडून गेली होती.

इतक्यांत लकलक्ने गाडीचा आवाज ऐकला.

“ धाड्-धडड--धडड--धडड.... ! ”

तो पटकन् रुळांच्या अलीकडे थांबला.

एक भला मोठा दगड होता तिथें.

त्या दगडामागें तो लपून बसला.

अगदीं आंग चोरून, कान दाबून बसला.

गाडी धाड्-धाड्-धाड्-करीत आली.

धाड्-धाड्-धडाड् करीत निघून गेली.

तेवढ्यांत कोंवडीताई परत आली होती.

गाडीचा आवाज ऐकून आली होती.

लकलक्ला हांका मारीत होती.

इतक्यांत लकूलकूनें तिला पाहिलें.
 त्यानें धांवत जाऊन तिला मिठी मारली.
 कोंबडीताई म्हणाली,
 “अरे होतास तरी कुठं ? गाडी आली होती ना ! ”
 लकूलक् म्हणाला,
 “अग पोपट पहात होतों मी.
 ती गाडी उगीचच मधें आली.
 माझा पोपट गेला ना उडून ! ”

कोंबडीताई परत आली होती.

लकलक आणि चांदोबा

कोंबडीताईचें खुराडें एका घराजवळ होतें.

तें घर फार छान होतें.

घराला माडी होती.

लकलक्ला वाटे—

“ आपण माडीवर जावें—तिथून छपरावर !

छपरावरून लिंबोणीच्या झाडावर !

नि झाडावरून सरळ आभाळांत !

आभाळांत ढगामागें चांदोबा लपतो.

आपण त्याला शोधून काढूं.

त्याच्याशीं मग लपालपी खेळूं. ”

एकदां पिलें गोष्टी वाचात होतीं.

लकलक् चित्रें पहात होता.

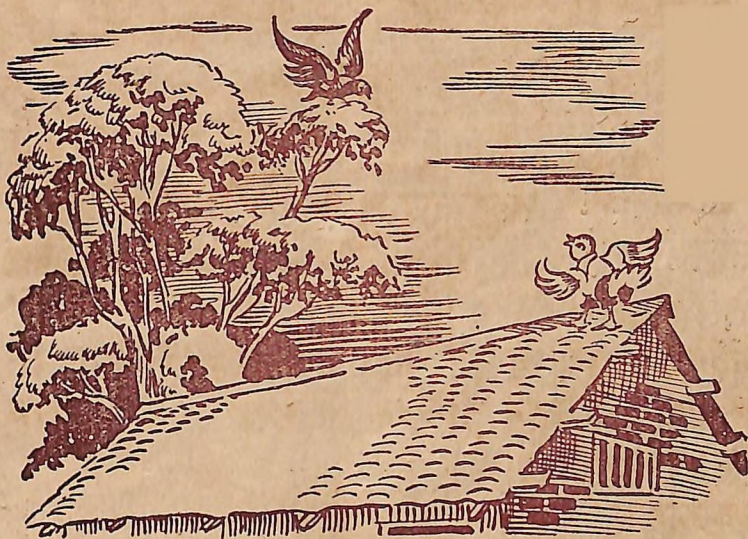
कोंबडीताई पिलांना म्हणाली,

“ पिशव्या घ्या नि जरा त्या माडीवर जा.

तिथें शेजारच्या बाईंनीं जोंधळे वाळत घातले होते.

त्यांतले खालीं सांडलेले जोंधळे घेऊन या.

मी ते चटकन् पटकन् दळीन.

पण-समोर पाहातो तों काय !

नि तुम्हांला ऊन ऊन भाकरी वाढीन. ”
 पहिलीं चारही पिलें माडीवर गेलीं.
 पटापट दाणे गोळा करूं लागलीं.
 लकलक् पण गेला माडीवर.
 पण तो पळाला छपरावर !
 तो मनांत म्हणाला,
 “ दाणे गोळा होईतों चांदोबाला भेटून येऊं.
 मग पिशव्या घेऊन खाली जाऊं. ”
 तो छपरावरून झाडावर जाणार होता.
 पण-समोर पाहातो तों काय !
 झाडावर भली मोठी घर येऊन बसलेली !

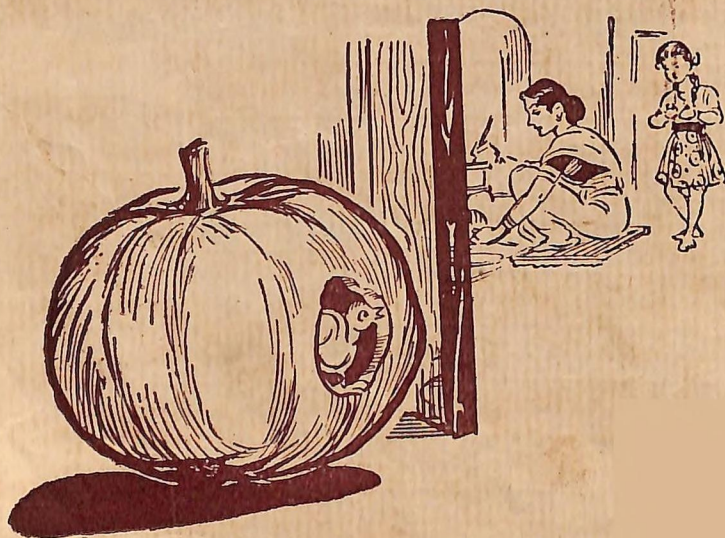
लक्लक्चे पाय लटलट कांपूं लागले.
 पण तो हुशार होता.
 तो मोठमोठ्यानें हांका मारूं लागला,
 “ए आई ! घर आली ग आई !”
 कोंबडीताई धांवतच वर आली.
 तिला पाहतांच घर उडून गेली.
 कोंबडीताई लक्लक्ला म्हणाली,
 “तुला आतां करूं तरी काय ?
 कशाला आला होतास इथें ?”
 लक्लक् म्हणाला,
 “अग मी चांदोवाकडे जाणार होतो.
 ही घरटली उगाच आली मधें !”

दुसरे दिवशीं कोंबडीताई म्हणाली,
“ हें बघ लक्लक्,
तूं अगदीं ऐकत नाहीस.
नाहीं तेच गोंधळ करतोस.
आजपासून तूं बाहेरच जाऊं नकोस ! ”
लक्लक् म्हणाला,
“ अगदीं तुझ्याबरोबर देखील नको ? ”
कोंबडीताई म्हणाली,
“ माझ्याबरोबर देखील नको ! ”
लक्लक्ने रडक्या आवाजांत विचारलें,
“ मग मी करूं तरी काय ? ”
कोंबडीताई रागांत म्हणाली,
“ शेजारच्या ओसरीवर खेळ हवं तर.

नाहींतिर आपल्या या इथंच बसून रहा. ”
 कोंबडीताई इतर पिलांना घेऊन बाजारांत गेली.
 विचारा लक्लक् एकटाच राहिला.
 तो शेजारच्या ओसरीवर गेला.
 ओसरीवर तो फिरूं लागला.
 समोर त्याला एक भोपळा दिसला.
 लक्लक्ने ठरवून टाकलें,
 “ आपण या भोपळ्यांतच राहात जाऊं ! ”
 त्यानें चोंचीनें भोपळ्याला टोंचे मारले.
 एक मोठेंसें भोंक तयार केलें.
 भोंकांतून तो आंत शिरला—
 नि मजेंत बिया खात बसला !

नि मजेंत बिया खात बसला !

कांहीं वेळानें घराची मालकीण आली.
 तिनें भोपळा नेला नि विळीवरच धरला.
 लक्लक्ची जी घावरगुंडी झाली !
 त्यानें भोंकांतून ताडदिशी बाहेर उडी मारली !
 तो जोरांत धांवत सुटला.
 मालकीणीच्या छोट्या मुलीनें त्याला पाहिलें.
 ती त्याच्या मागोमाग धांवली.
 तो केव्हांच खुराड्याजवळ येऊन बसला होता.
 थरथरत बसला होता.
 ती मुलगी त्याला गोंजारून म्हणाली,
 “ घावरून नकोस रे,
 आई कांहीं करणार नव्हती तुला.
 येतोस माझ्याशीं खेळायला ? ”
 लक्लक्ला धीर येऊन तो म्हणाला,
 “ हो येईन. पण तुझं नांव काय ? ”
 ती म्हणाली, “ सुनंदा. पण आई मला सुना म्हणते.
 तुझं नांव सांग ? ”
 लक्लक् म्हणाला,
 “ माझं नांव लक्लक्. पण सुनाताई,
 तूं माझ्याशीं खरंच खेळशील ? ”

लकलकची भातुकली

दुसरे दिवशीं लकलक् लवकर उठला.
कोंबडीताई म्हणाली,
“आज कसा रे लवकर उठलास ?”
लकलक् म्हणाला, “उगीच !”
कोंबडीताई नि इतर पिलें मग बाहेर गेलीं.
लकलक् सुनंदाच्या ओसरीवर गेला.
तिथें सुनंदा आली नि म्हणाली,
“माझ्याबरोबर भातुकली खेळायला येतोस ?”
लकलक्ने विचारलें,
“भातुकली म्हणजे काय ग ?”
सुनंदा म्हणाली,
“माझ्याबरोबर खेळ म्हणजे समजेल.”

IRBK-0107627

मग सुनंदानें आईकडून सामान घेतलें.
 कुरमुरे नि दाणे, गूळखोवरें नि चणे.
 तिनें एका कोपऱ्यांत बुटकुलीं मांडलीं.
 लकलकनें तिला मदत केली.

दोघांनीं भातुकलींतला सेंपाक केला.

कुरमुऱ्याचा भात, चण्यांची आमटी,

शेंगदाण्यांची भाजी नि गूळखोवऱ्याचा खाऊ !

लकलकली तर गंमतच वाटली. तो म्हणाला,

“ सुनाताई, मी रोज येऊं भातुकली खेळायला ? ”

सुनंदा म्हणाली, “ अरे, मी तर रोज शाळेंत जातें. ”

लकलक् म्हणाला, “ बाप रे, तिथें तर बाई मारतात ! ”

सुनंदा म्हणाली, “ नाहीच मुळीं. तिथें तर खेळतात सगळीं !

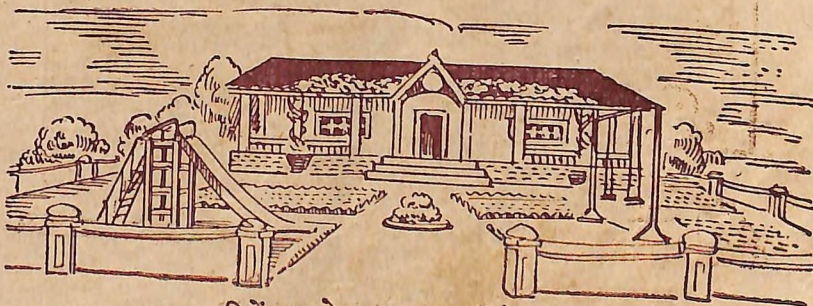
आम्ही झोंपाळ्यावर बसतो, घसरगुंडी खेळतो,

चित्रें काढतो, ठोकळे खेळतो, गाणीं म्हणतो,

गोष्टी सांगतो, नि छान छान खाऊ खातो. ”

लकलकनें पटकन् विचारलें,

“ सुनाताई, मला नेशील तुझ्या शाळेंत ? ”

तिथें तर खेळतात सगळीं !

शाळेंत

लक्लक् दुसऱ्या दिवशीं लवकर उठला.
कोंबडीताई म्हणाली,

“आजहि कसा रे लवकर उठलास ?”

लक्लक् म्हणाला,

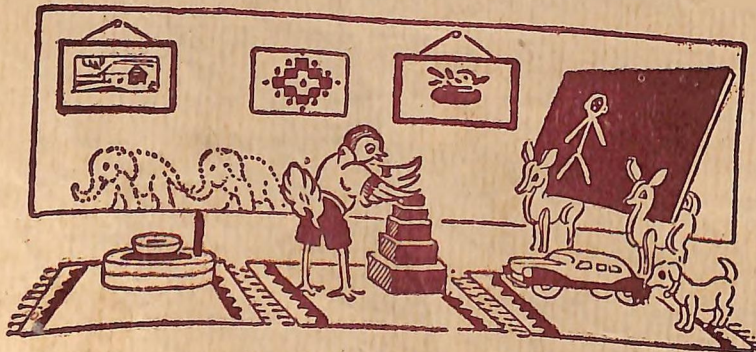
“किनई, मी आज शाळेंत जाणार आहे.

सुनाताई मला शाळेंत नेणार आहे.”

कोंबडीताई म्हणाली, “खरंच ?”

कोंबडीताईनें लक्लक्ची तयारी केली.

लक्लक्नें छान छान कपडे केले.

शाळेंत रोज तो मजेंत खेळायचा,